

Illyés *Magyar csillaga* és a magyar-zsidó írók

1941–1944

Az Illyés Gyula által alapított és irányított *Magyar Csillag* megszületésének idején, 1941 októberében már nemcsak a *Nyugat* nem létezett, de – az ismertebb irodalmi vagy elméleti folyóiratok közül – korábban megszűnt a *Válasz*, a *Szép Szó*, a *Toll*, a *Korunk*, a *Napkelet* és a *Literatúra* is. A szellemi veszteség, a hiány szemmel láthatólag és számszerűleg is nyomasztó. Különösen, ha a szerzők szemszögéből nézzük, akiknek a szó szoros értelmében létkérdés volt a publikálás. S e szerzők egy részének életét az 1938 óta létező és jószérével évről évre szigorodó zsidótörvények nehezítették, gyötörték, tették lehetetlenné vagy éppen vették el örökre. A háborús évek – 1941 nyarától – államigazgatási ellenőrzőrendszere szintén sújtotta a magyar írókat. A zsidó származásúakat különösen. Működött egy intézmény, az Országos Magyar Sajtókamara újságírói főosztálya, amely szigorúan vizsgálta a tollforgatók, mondjuk úgy, jogosultságát, s számon tartották a zsidó származású írókat (mikor ki számított ebbe a kategóriába, mindenestre egyre többen: az izraelita vallású szülők, illetve nagyszülők száma, a kikeresztelkedésük, illetve a gyermek kikeresztelkedésének életkori időpontja szerint). S ezt a mondhatni eleve elrendelt állapotot súlyosbította még egy rendelkezés: 1941-ben már csak 6% zsidónak minősülő szerző szerepelhetett a lapokban. Úgyszintén működött – egyre szigorúbban – a klasszikus cenzúra, ami azt jelentette, hogy a szerkesztőségek – a megjelenés előtt – kötelesek voltak a közölni kívánt írásokat külön-külön engedélyeztetni. (Sőt még a nyomtatás előtt a kefelevonatot is ellenőrizte a hatóság: nincs-e eltérés a kézirat és a kinyomandó szöveg között.) S nehézséget jelentett a szükséges papírmennyiség igénylése, engedélyeztetése és beszerzése is. A helyzet súlyának megítélésekor még azt is figyelembe kell venni, hogy a trianoni határokhoz képesti országgyarapodás 1938 és 1940 között lényegesen megnövelte az új, kibővült határokon belüli írástudó értelmiség számát, köztük a zsidónak minősülőket is. Ilyen körülmények között rendkívül nagy szellemi, lelki, idegi, morális és fizikai megterhelést, valamint nem kevés leleményt, akaratot és elszántságot

MONOSTORI IMRE (1945) irodalomtörténész, az *Új Forrás* folyóirat volt főszerkesztője.

kívánt színvonalas folyóiratot szerkeszteni és működtetni. Márpedig Illyés Gyula folyóirata, a *Magyar Csillag* ilyen folyóirat volt.

Fölkavaróan érdekes, kitűnően dokumentált és jól megírt kötet tájékoztat minderről, a nemrég megjelent *Szerkesztő a vészorszakban. Illyés Gyula és a Magyar Csillag* című, a Múlt és Jövő kiadónál megjelent könyv, Horváth István és Illyés Mária munkája, mely kötet dokumentumanyaga (főként a zsidóknak minősülő magyar írók és a feleségek levelei Illyéshez) sokat elárul és bizonyít Illyés Gyula ez időbeli közszerepléséről.

De sokat elárul a korabeli esküdt ellenfeleknek: a jobbos vagy éppen szélső-jobbos sajtónak (ld. *Magyar Élet, Magyarság, Nemzetőr, Új Magyarság, Virradat*) reagálása a *Magyar Csillag* egyes számainak lapozgatása közben. Nézzünk meg közelebről egy-két ide vonatkozó mondatot. A *Magyar Élet* 1941. decemberi száma például ekként fogadta a megszületett *Magyar Csillagot* (illetve a szintén Illyés szerkesztette s ugyanekkor megjelenő *Babits emlékkönyvet*). A *Babits emlékkönyvről* ezt írja: „A teljes magyar irodalmat reméltük, s már az első lapon csalódást okoz az írók névsora. A teljes magyar irodalom helyett a *Nyugat* teljes gárdája van csak itt, romlott, avas levegőjével [...] a hetvenhat névnek több mint a fele zsidót vagy félzsidót jelent, vagy zsidó érdekeltséget: mi készítette Illyés Gyulát arra, hogy élükre álljon, s ezt a társaságot kiáltsa ki 'magyar szelleműnek' 1941-ben. Hát lehet ezt elhallgatni a harmadik zsidótörvény vigiliáján?” Ezután rátér a *Magyar Csillagra*: „Illyés célját és terveit a *Magyar Csillag* első két száma leplezi le [...] Aki még nem fogott gyanút, s nem látja összeférhetetlennek a népi kultúrát nemzetközinek tartó Babits kultuszát a magyar irodalom népi vonalával, vegye kezébe a *Magyar Csillag* első két számát. A *Babits emlékkönyv* a *Magyar Csillag* számára fogta össze a *Nyugat* zsidóit és liberálisait [...] Kérdés, hogy támogathatja-e a történetek után Illyést magyar író, aki felelősséget érez a magyar népért [...] Illyés fordított Osvátnak készül. Osvát zsidó volt, de magyar írókat is mentett. Illyés magyar, s csak zsidó írókat fog menteni, mert nemcsak a régi emblémát őrzi hűségesen, hanem a régi tőkét s a régi embereket is.” (A „régien embléma” a *Nyugat* külső jegyeit jelentette: forma, betűtípus, a *Nyugat*-embléma a borítólapon stb.) Az idő múlásával nemcsak nagy híre, de valóságos mítosza alakult ki a *Magyar Csillagnak*: az 1944-beni megszűnése után még sokáig érkeztek kéziratok Illyés Gyula címére...

A Gyergyószentmiklóson született Salamon Ernő 1940-ben, az országbővüléssel került újra Magyarországra, ám a visszacsatolás következtében az összes Észak-Erdélyben működő baloldalinak minősített lapot betiltottak az újra magyar hatóságok. Illyést Salamon Ernő még a létező *Nyugat* szerkesztőségében kereste föl levéllel 1940 szeptemberében, mely levélben a következőképpen foglalja össze addigi kapcsolatukat: „Volt már levélváltás közöttünk, jó meleg érzéssel gondolok néhány, jól megfontolt, de annál értékesebb, elismerő szavára. Félreértés elkerülése végett közlöm Önnel, hogy százszázalékos zsidó vagyok.” Egy év múlva, a *Magyar Csillag* megszületésekor nagy csomagban küldte el készülő verseskötetének kéziratát, kérve, hogy majd írasson róla, s válogasson

belőle. Mert: „Gondoljon arra, mit jelentenének az Ön sorai egy száműzött sorba számítható költőnek, akinek [...] öntudata és önbizalma kívánja azt, hogy erőt meríthessen azok pártfogásából, akiket becsül.” 1942 nyarán munkaszolgálatra viszik Ukrajnába, s 1943 februárjában – már magánkivüli állapotban levő beteg – agyonlövik. Salamon Ernő 31 évet élt. A *Magyar Csillagban* – már halála után – az 1944-es évfolyamban szerepelt négy verssel. Ám az irodalmi történet itt nem ért véget: felesége – a szóban forgó írfeleségek csaknem minden esetben meg kívánták mozgatni az összes követ férjük műveinek megjelenése és férjük személye védelmében –, Huszár Ilona 1955-ben dedikálva elküldi Illyésnek férje válogatott verseskönyvét, majd (köszönve mindvégig kitartó rokonszenvét férje iránt) 1967-ben fölkeri a Salamon Ernő költészetét megidéző emlékkönyvben való szereplésre. És Illyés megírta kisesszéjét. Többek között ezeket a sorokat is. „És most még világosabban látom Salamon Ernő alakját. Nem csak azt a nagydarab, mosolygós fekete fiút, akivel – a versei után – Déry Tibor egy télies délelőtt összeismertetett a budapesti Florenc kávéházban. Hanem a versekből fölálló alakot, a teljes költőt. Aki test nélkül is jelenvaló tud lenni, tapinthatóan szinte, keze-megfoghatóan. Rettenetes, hogy elpusztult. Máig nem csitul az elviselhetetlensége annak, hogy elpusztult.”

Komor András esetében tragikusan hősies a feleség szerepe. Az „árja” Lengyel Gizella kérésére Illyés választ a felkínált írások közül. A feleség megköszönve – 1943. október 25-én – ezt írja: „Jánoskám [Illyés nekik, a Komor-házaspárnak megengedte, hogy így szólítsák], az Isten áldjon meg! Nagyon szépen köszönöm. Remek ember vagy! Gizi.” Illyés az utolsó folyóiratszámában (1944. március 15.) közölte Komor András írását. Az újabb munkaszolgálatra – már a Szálasi-puccs után – Komor már nem vonult be: 1944. október 22-én hajnalban – feleségével egyszerre – megmérgezte magát. Lengyel Gizella azonban – egyelőre – túlélte az öngyilkosságot, ő három év múlva végzett magával (miután férje hagyatékát elhelyezte az Országos Széchényi Könyvtárban). Ezen idő alatt Illyés és felesége mindvégig segítették, ahogy csak tudták. De hiába.

Halász Gábor, Sárközi György és Szerb Antal, a század nagy magyar írói a *Magyar Csillag* leggyakrabban szereplő szerzői közé tartoztak.

Halász Gábor írásai a legelső számtól a legutolsóig folyamatosan jelentek meg a lapban. Az ő élettörténete egyébként a legvilágosabb példája a szóban forgó korszak ostoba és abszurd lajstromozásának: vajon ki a zsidó, és ki nem az? Halász Gábor apja ugyanis református volt, anyja zsidó, tehát ő maga zsidónak, ráadásul „törvénytelen” gyereknek született (1901-ben). Bár szülei azonnal elismerték saját gyermeküknek, ők maguk csak 1908-ban házasodtak össze, anyja ekkor még az izraelita hitfelekezethez tartozott. Az anya és a kiskorú Halász Gábor azonban csak 1909-ben tértek át a református vallásra. Viszont a második zsidótörvény már azt írta elő, hogy a mentesség szempontjából a gyermeknek legkésőbb a hetedik életéve betöltéséig kell kikeresztelkednie. Halász Gábor kikeresztelkedése hétéves és nyolc hónapos korában történt. Következésképpen e miatt a nyolc hónap miatt kellett meghalnia zsidóként, meghalnia zsidósága

miatt. Bár ennek előtte többeknek és többször – például, munkahelyén, az Országos Széchényi Könyvtárban – sikerült elérni időleges leszerelését; sorsát azonban így sem kerülhette el.

Miként Szerb Antal sem. A korszak egyik legnagyobb esszéíróját, irodalomtudósát, kritikusát, regényíróját a balfi táborban – súlyos betegen – 1945. január 27-én a keretlegények verték agyon. A *Magyar Csillagban* tizenegy írásával szerepelt.

Sárközi Györgyöt, a legendás *Válasz* nagyszerű szerkesztőjét, költőt, műfordítót, regényíró a nyílt utcáról hurcolták el 1944 novemberében. Ő is – és Halász is – Balfon halt meg. Illyés összesen tizenhét írását közölte a *Magyar Csillagban*. Az 1947-ben megjelent összes verseit tartalmazó kötethez ő írt előszót. Méltatta költészetének karakterét és értékeit, emberi tartását, személyiségének jegyeit, majd befejezésül a következőket írja. „A reményt, a lelket utolsó percéig megőrizte. Az utolsó percig biztatta és vigasztalta a mellette haldokló Halász Gábort és Szerb Antalt. Készült a jövőre. De elkészült a halálra is. Elhurcoltatása előtt néhány nappal gondosan összerendezte megjelent s még kiadatlan munkáit, jegyzéket készített róluk; utasítást és tanácsot hagyott még az esetleges kiadás feltételeiről is. Legújabb versei gyűjteményének ezt a címet adta: *Mindhalálig*. Saját sorsát is felülről nézte, mindhalálig döbbenetes tárgyilagossággal. Az ember torkát szorítja a kötetzáróul szánt vers magas tárgyilagosságának szépsége.” S itt idéz Illyés az egyik legismertebb Sárközi-vers, az *Esőcseppek* című költeményből. Az első két strófa a következő: „Eljön a kor, hogy többet nem leszek, / a könyvespolcon kis kötet leszek. / Mi életem volt: öröm, szenvedés, / sötét sorok örök csendjébe vész. // Néhanapján egy kéz értem kinyul, / s zörgő lapjaimon váratlanul / fölsüt egy szó, mint másvilági hold, / s új életet kezd, ki fölém hajolt.”

Illyés *A francia irodalom kincsháza* című antológia szerkesztőjeként került közelebbi kapcsolatba Radnóti Miklóssal (aki – mivel a cenzúra folyamatosan visszadobta verseit – ekkortájt inkább műfordításokkal foglalkozott). Újabb behívója megérkezésekor 1942 júniusában pontos korrektúrákat küldött Illyésnek, s kérte, hogy a már a szerkesztőségben levő verseiről se feledkezzen meg. Majd egy utóirat: „Ha a francia versfordításokért jár valami s fölvehető, nagyon kérlek, írd egy lapot feleségemnek, hogy menjen érte. (Pozsonyi út 1. II/3.) Lesz helye a pénznek. Köszönöm, öllelek.” Ezt a második, hosszúnak ígérkező munkaszolgálatot szép összefogással az íróársaknak s barátoknak sikerült megrövidíteni: 1943 tavaszán a honvédelmi miniszter elfogadta a leszerelési kérvényt, melyet 22-en írtak alá. Radnóti köszönőlevelet írt Illyésnek is. „Kedves Barátom! Leszereltem, itthon nagyok, s újra dolgozom tizenegy havi távollét után. Tudom, Ortutay Gyula barátomtól tudom, hogy ennek a számomra már csodaszámba menő eseménynek megvalósulásához aláírásoddal Te is hozzájárultál. Hálás szívvel és igaz barátsággal köszönöm.” Újabb verseket, újabb műfordításokat küld. Ám 1944 májusában újra behívják, s innen már ismerjük a további történéseket. Összesen tizenhat verse, műfordítása és recenziója jelent meg Illyés folyóiratában. Radnóti Miklós harmincöt évet élt.

A harmincnyolc évesen meghalt Lukács László – Zelk Zoltánhoz és Salamon Ernőhöz hasonlóan – nemcsak zsidó származású volt, hanem közismert baloldali gondolkodó is, tehát megkétszerezett figyelemmel vadászott rá a cenzúra. A szó szoros értelmében neki is a *Magyar Csillag* volt az egyetlen megjelenési lehetősége. Munkaszolgálatos szabadságán írja Illyésnek 1942. január 1-jén: „Én most megint visszamegyek 'szolgálni' – talán nem túl sokáig. Jó lenne, ha a Csillagot verseimmel Kató nem túl sokára utánam küldhetné. Meleg kézzsoritással üdvözöl Lukács László.” Illyés tanácsokkal segíti, elfogadja verseit, műfordításait, biztatja, bátorítja, de majdnem hiába: mindössze egyetlen verset és egy recenziót tudott átnyomni a cenzúrán. (Egyébként abból is komoly veszély keletkezhetett a szerzőre nézve, ha a cenzúra engedélyezett egy később mégis veszedelmesnek minősített írást: Darvas Szilárd – aki zsidó származása ellenére hétköznapi katonai egységben szolgált a keleti fronton – például hadbíróság elé került egy a *Magyar Csillag*ban megjelent verse miatt, szerencséjére a hadbírórt rá lehetett venni, hogy a szerkesztőséggel tisztázza a vers metaforikus jelentését.) Lukács László 1944 nyarán munkaszolgálatos táborban halt meg súlyos betegségben.

Pap Károly különleges alakja a XX. század magyar prózairodalmának, s mint gondolkodó esszéíró is jelentős. Fő témája a zsidó sors és élet metamorfózisa, jelene és jövője. Ezen belül a magyar zsidóság útjai és lehetőségei. Öszövenségi tónusokkal, metaforikus világértelmezésekkel írta novelláit, regényeit. A jelzett időszakban már csak nagyon nehezen tudott bármit is alkotni, emiatt egy időben a különlegesen dinamikus felesége tartotta a kapcsolatot Illyéssel, s kellően ösztökélte „Karit”, miként Papné nevezte férjét. Pap Károly *Álom* című novellája az 1944/4. *Magyar Csillag*-számban jelent meg. Pap Károlyt Buchenwaldba, majd Bergen-Belsenbe deportálták, ahol örökre nyoma veszett. Illyés az 1947-ben megjelent *Magyar mártír írók antológiájában* – többek között – ezeket írta róla. „Példa volt neki Jézus vagy út is? Az ótestamentum világába mélyebben nem merült magyar író. Oly élőnek látta s ábrázolta az ő Jesukáját, a magasságot, hogy megkövezik, ha hőstét mindig néven nevezi. Kiadott egy kiáltványt: Zsidó sebek és bűnök (ahogy tréfásan mondta: zsidó sebek és zsebek) címmel. Emiatt csak azért nem kövezték meg, zsidók és keresztények egyaránt, mert nem vették észre. Az érvényesülés területéről mindinkább kivadult. Tűzzel lobogni utoljára Gelléri, Sárközi, Halász között, abban a „hetes”-ben láttam, amelyben Németh László akart új írói rohamot indítani a Tanú előtt. Egy ideig Némethék gödi házában is lakott feleségestül. Aztán jött a kietlen profétacsúcs a Belvárosiban. Már az elismerés utána csapó hangja sem érdekelte. Lekergette a csúcsról az író is. Műve így megbillent egy másfelé billenő világ felett.”

Gelléri Andor Endre, a jeles novellista munkaszolgálatra behívása előtt küldött két novellát Illyésnek 1942 márciusában. Már-már a tipikus rövid szöveg: „Kedves Illyés, behívtak, és így postán elküldöm ezt a két novellát, egyiket ismered – ha nem válik javamra, akkor küldd vissza Juditnak. A viszontlátásig szívből ölel Gelléri.” Tüdőbeteg, szervezik a mentességi kérelmét. Küldött novellái megjelentek a *Magyar Csillag*ban (1942/7). Az utolsó üzenetet Illyésnek

Gelléri felesége írta 1943 végén: „Mélyen tisztelt Uram! Boldog, szép ünnepet kíván tisztelője, Gelléri Andor Endréné és családja. Mátrahegy, 1943. Karácsony.” Gellérit 1944-ben kórházból hurcolták el, s 1945 májusában halt meg tifuszbán, miután már fölszabadult a láger.

Valószínűleg Zsigmond Ede volt a legfiatalabb magyar-zsidó költő, akit a *Magyar Csillag*ban Illyés közölt. 28 évet élt. Verseit 1942 novemberében küldte a szerkesztőségbe, s a következő év januárjában meg is jelentek. Munkaszolgálatosként tűnt el örökre 1944-ben.

Az első világháborúban fél karját vesztett Molnár Ákos ismert prózaíró volt a harmincas években. Illyés folyóiratában egy recenzióval szerepelt. Hadirokkantként vonatkozott rá a mentesség, mégis: 1945. február 7-én Budapesten a nyílt utcán feleségével együtt egy magyar SS-katona agyonlőtte.

Voltak magyar-zsidó írók, akik túlélték a munkaszolgálatot vagy a koncentrációs tábort.

A nehéz sorsú Zelk Zoltán is közéjük tartozott. 1941 júniusában – tehát még a *Magyar Csillag* megszületése előtt – többek között ezeket a mondatokat írta Illyés Gyulának. „Inkább érzéseim vannak, mint mondanivalóm. Engedd, hogy ezeket is kinyögjem. Író társaim közül egyedül Téged szeretlek, mert nemcsak írásaidat, de magatartásodat is szeretem. Tehetetlen néma, sőt egyre inkább úgy érzem, megjelölt leprás vagyok. Nincs hol s nincs kihez szólnom. Fáradt is vagyok s nem ok nélkül. Hol szóltam volna Teérted? De ha valaki jelenlétemben mocskolt Téged, hidd el, nem hallgattam. [...] S hogy nem újítottam fel régi, munkatársi viszonyomat a „Népszavával”, nagyrészt azért van, mert elriasztottak az ellened írt pimaszkodások.” Aztán 1942 áprilisában: „Édes Gyulám! Valamit javítottam a búcsúzaskor átadott versen. Sietve küldöm, mert Te – ha jól emlékszem – a májusi számban ígérted.” S egy munkaszolgálatos társ Illyéshez írt leveléből is idézünk (1943 decemberéből). „Tudom, hogy Szerkesztő Úr az utóbbi két év alatt is igaz barátoknak mutatkozott, kérem, a jövőben is tegyen meg mindent érdekében, hogy az életkedvet megtartsa benne.” Zelk Zoltán négyszer szerepelt a *Magyar Csillag*ban.

Illyés nemcsak mint szerkesztő segít zsidó író barátain, de mint közvetítő, közbenjáró keresztény is. E megnevezésnek és minősítésnek mindkét értelmében. Mint aki nem zsidó származású (mert, miként azt Fenyő László zsidó költőtársa keserű szellemességgel írta neki: „tanúsítványos ember szava még a zsidóknál sem jelent sokat”), és úgy is mint aki a mindennapi keresztény morált követi. Segített például – 1943 nyarán-őszén – a tüdőbeteg Sándor Kálmán gyógykezelésének ügyében: az ismert, mágnás Weiss család segítségével a súlyos beteg a mátraházi szanatóriumba kerülhetett. A deportálástól azonban nem sikerült megmenteni... Sokáig úgy tudták, meghalt a lágerben. A háború után Illyés először írt a még 1930-ban [!] elkészült, de kiadatlan (egyik legismertebb műve) *A legszegényebb tehát esztendeje* című regényéhez. (Többek között ezekkel a sorokkal. „Azok közé az írók közé tartozott, aki az írásban az irodalmi szenvedhetett a legkevésbé. Ennél ő többre tört. Kemény társadalmi és erkölcsi világgépe volt, s az írással is cselekedni akart, olyat, amit csak írással lehet végbevinni.”)

Ezt az előszót a kiadó azonban azzal küldte vissza, hogy a szerző – él. Valóban így volt, habár Sándor Kálmán – nagy lelki tusa után – csak 1946-ban tért haza. A *Magyar Csillag*ban három írásával szerepelt.

Vészi Endrét Illyés kereste meg levélben annak munkaszolgálatos sorsa idején. Vészi így írt erről később visszaemlékezésében. „1943 elején Esztergom-táborban levelet kaptam Illyéstől; megtudta valakitől, hol található, és verset kért a Magyar Csillagnak.” Levélváltásuk sorában 1943. május 6-án ezt írta Illyésnek: „nagyon lelkesítő és munkára buzdító hatása volt levelének. Örülnék, ha egyszer – Pestre jutva – beszélhetnék Önnel.” (Vészi Endre két versével volt jelen a folyóiratban.)

Vas Istvánnak is kijutott a munkaszolgálatból. Visszaemlékezésében így írt: „Illyés csodát művelt a *Magyar Csillag*ban: többek közt megnyitotta kikötőit a ki-rekesztetteknek, olykor még saját ízlésbeli meggyőződését is háttérbe szorítva – meg is kapta a jobboldali sajtóban, hogy zsidóbérenc. Nekem egyszer három versem is jelent meg ugyanabban a számban, sőt Illyés még fel is hívott, megköszönni, hogy elküldtem – boldoggá tett vele.” (A három vers 1943-ban, a 22. számban jelent meg, de Vas István 1944-ben is szerepelt a folyóiratban.)

Hollós Korvin Lajos 1942-től küldött verseket a *Magyar Csillagnak*. Illyés mint szerkesztő el is fogadott belőlük, ám közlésre – minden bizonnyal a cenzúra miatt – nem került sor.

Az említetteken kívül még számos „tanúsítványos”, azaz zsidónak minősített íróársának adott fórumot folyóiratában Illyés Gyula. Hosszasan sorolhatnánk a neveket. Később többször beszélt a *Magyar Csillag* jelentőségéről. Egyik interjújában többek között ezeket mondta. „A *Magyar Csillag* szekértáborába egyszerre jöttek urbánusok és mezeiek. Nem szívesen veszem elő a zsidókérdést, nem ezt tartom próbakőnek mindenre; csak a szemléletesség kedvéért írom ide: a folyóirat – még utolsó megjelent számának is – huszonegy munkatársa közül csaknem minden harmadik volt zsidó; 1944-ben a szenvedés és halál mélységeiből e folyóirat borítólapja mutatta fel Halász, Pap, Radnóti, Sárközi, Szerb, Vas, Zelk nevét.”

S hogy felmutathatta – tegyük hozzá –, hogy mindez így történhetett, kellett egy művelt, erős, jól szervező, meggyőződéses és cselekvően emberbarát, nem utolsósorban személyében is bátor folyóirat-szerkesztő, mint amilyen a *Magyar Csillag* élén Illyés Gyula volt.

Kedves Barátunk!
Kérjük támogassa folyóiratunk megjelenését
személyi jövedelemadója 1 százalékával!

Nemzeti Kultúráért és Irodalomért Alapítvány
18223086-2-41